

Víra a filosofie

Heidegger kdysi (Einführung in die Metaphysik, Gesamtausgabe, Bd. 40, str. 9) velmi provokativně formuloval větu, že „křesťanská filosofie je dřevěné železo a nedorozumění“. A opírá to zřejmě o Pavla, neboť krátce nato říká: „Filosofie je pro původní křesťanskou víru bláznovstvím“ (tamtéž). Jenže Pavel už nemůže být typickým představitelem „původní křesťanské víry“, neboť sám je nejdříve helenizujícím Židem (už se např. narodil jako římský občan, tj. do „římské rodiny“, navzdory tomu, že byl nepochybně vychováván dobře farizejsky), a o Ježíšovi a jeho „dobré zvěsti“ se dozvídal zprvu při výsleších pronásledovaných křesťanů. A po své „změně smýšlení“ sám neváhal nadále „helenizovat“ (když třeba Ježíše Krista charakterizoval, vlastně „definoval“ (!) jako „hlava všech *archai*“ (Kraličtí přeložili jako „hlava všeho knížatstva a mocností“ – Kol 2,10; Vulgata: *caput omnis principatus et potestatis*). A přece jsou Pavlovy texty tím nejstarším, co nám je k dispozici jako podklad k úvahám, jak vypadala a čím vlastně byla „původní křesťanská víra“. A to adjektivum samo nás nutně upozorňuje na to, že tu ve skutečnosti nejde o víru prvních křesťanů, nýbrž o to, jak té své víře rozuměli, jak ji chápali, jak ji eventuelně i vyslovovali, formulovali, tedy o reflexi víry. (Vždyť Pavel sám předpokládá „víru“, tj. skutečnou víru, u mnoha svědků daleko před Ježíšem!) A tím se vyjasňuje i ten zvláštní vztah mezi obojím, totiž mezi reflexí prvních křesťanů a mezi filosofií: oboustranně se to druhé zdálo být „bláznovstvím“, jak to zdůraznil apoštol Pavel: „kázání Krista“ se zdálo Řekům být bláznovstvím (1.Kor 1,23), ale „což bláznivého jest u světa, to vyvolil Bůh“ (v. 27): „zalíbilo se Bohu skrze bláznové kázání spasiti věřící“ (v. 21). Ale to právě bylo tím „nedorozuměním“, které muselo být postupně překonáváno a vlastně odbouráváno. (Vždyť odkud vyplývá, že nedorozumění nemůže být překonáváno?) Pavel na jedné straně líčil vztah mezi myšlením „evangelia“ a myšlením „moudrosti tohoto světa“ jako navzájem naprosto nekompatibilní a nepřekonatelné, ale zároveň už dost pokročil v překonávání tohoto zdánlivého rozporu a sám aktivně začal používat myšlení své doby, tj. helenismus, k tomu, aby vyložil, co to je víra. Úhrnem vzato: v Ježíšově učení, jak se zdá, opravdu nebyla žádná „teorie“, jak říká Rádl, ale v Pavlově učení už té teorie je až až! Když Ježíš mluví o víře (a doklady máme sice až v evangeliích, tj. v textech pozdějších, než jsou Pavlovy, ale aspoň u synoptiků se zdají být řecké vlivy celkem zanedbatelné, i když užívají obecné řečtiny, tj. *koiné*), je to stále ještě v linii myšlení a formulování proroků. Pavlem však už začínají pronikat vlivy řeckého myšlení do této prorocké tradice, ale také naopak, prorocká tradice už v době před Ježíšem (např. v LXX) začíná působit na tradice řecké, nejprve snad jen na ty okrajové, ale postupně až k těm nejvyšším, přihlédneme-li k recepci Platóna a později Aristotela.

(Písek, 130527-1.)